

Valsts pētījumu programmas
"Humanitāro zinātņu digitālie resursi"
gala ziņojums

Kopsavilkums

Ziņojuma mērķis ir atspoguļot sagatavotais Valsts pētījumu programmas “Humanitāro zinātņu digitālie resursi” projekta “Humanitāro zinātņu digitālie resursi: integrācija un attīstība” (Nr. VPP-IZM-DH-2020/1-0001, Vadītāja PhD Sanitas Bērziņas-Reinsones) laikā sasniegtos rezultātus un apzināt to ietekmi, kā arī uzraudzīt projekta īstenošanas gaitu. Pārskats sagatavots, pamatojoties uz projekta īstenoāja iesniegto projekta noslēguma posma zinātnisko pārskatu un neatkarīgo starptautisko ekspertu konsolidēto vērtējumu par projekta zinātnisko izcilību, rezultātu ietekmi un īstenošanas iespējām un nodrošinājumu. Mērķa sasniegšanai tika izvirzīti četri uzdevumi:

- ✓ Analizēt projekta īstenoāja iesniegto noslēguma posma zinātnisko pārskatu, lai apkopotu projekta mērķu un programmas tematisko uzdevumu izpildi;
- ✓ Apkopot un analizēt starptautisko ekspertu sniegto vērtējumu, lai novērtētu projekta zinātniskos sasniegumus un projekta īstenošanas gaitu;
- ✓ Analizēt projekta īstenoāja iesniegto noslēguma posma zinātnisko pārskatu un starptautisko ekspertu vērtējumu, lai apkopotu programmas zinātniskos rezultātus (kvantitatīvos rādītājus) noslēguma posmā;
- ✓ Analizēt projekta rezultātu sociālekonomisko ietekmi (noslēguma posmā īstenotie pasākumi saskaņā ar programmas horizontālajiem uzdevumiem).

Projekta īstenošanas rezultātā:

- ✓ tika veikts pētījums par lietotāju vajadzībām un digitālo humanitāro zinātņu resursu izmantošanu un pielietojumu;
- ✓ tika izstrādāti, pielāgoti un integrēti jau esošie digitālie resursi, paplašinot to funkcionalitāti (Nacionālās korpusu kolekcijas vietnes korpus.lv un vārdnīcas tezaurs.lv izstrāde, digitālo humanitāro zinātņu informācijas punkta digitalhumanities.lv, latviešu folkloras krātuves digitālā arhīva garamantas.lv un latviešu literatūras vortāla literatura.lv attīstīšana);
- ✓ tika izstrādāts fundamentāls pētījums, kas izriet no digitālo resursu izmantošanas paradumu pētījuma, lai uzlabotu humanitāro zinātņu digitālos resursus un rīkus (noorganizētas 9 zinātniskas konferences un darbnīcas, sagatavoti 30 recenzēti un Scopus indeksēti zinātniskie raksti, kā arī noprezentētas 61 prezentācijas starptautiskās konferencēs un semināros nedaudz pārsniedzot sākotnēji plānoto);
- ✓ tika īstenota daudzveidīga izglītības programma, organizējot konferences, paneļus, darbnīcas un seminārus, kā arī pasniedzot lekcijas un kursus dažādām auditorijām;
- ✓ tika strādāts pie konkrētu, kā arī vispārīgu auditoriju apziņošanas caur projekta mājaslapu un sociālajiem tīkliem gan latviešu, gan angļu valodā.

Starptautiskie eksperti izvērtēja projekta zinātnisko kvalitāti, rezultātu ietekmi un projekta īstenošanas iespējas un nodrošinājumu, balstoties uz noslēguma pārskatu 1. nodaļu “Zinātniskā izcilība”, 2. nodaļu “Ietekme” un 3. nodaļu “Īstenošana” un projekta pieteikumu. Eksperti atzina, ka projekts ir veiksmīgi sasniedzis gan projekta, gan programmas uzstādītos mērķus, turklāt līdzšinējie izdarītie secinājumi vērtējami kā nozīmīgi projektu un programmas mērķu sasniegšanā. Eksperti secināja, ka plānoto publikāciju skaits ir ievērojami pārsniegts, tāpat arī uzteikta produktīva dalība konferencēs. Eksperti atzīst, ka šis starpdisciplinārais projekts neapšaubāmi novedīs Latviju līdzās citām valstīm digitālo humanitāro zinātņu jomā. Izstrādāto resursu, semināru, kursu, kā arī citu aktivitāšu skaits un kvalitāte pārsniedz sākotnēji ieplānoto.

Saturs

Ievads	5
Programmas mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti	6
Ekspertu atziņas	11
II. Programmas projekta zinātniskie rezultāti	13
(kvantitatīvie rādītāji).....	13
III. Zinātnisko rezultātu apraksts.....	14
atbilstoši programmas mērķiem un uzdevumiem.....	14
IV. Zinātniskās sadarbības apraksts.....	15
V. Rezultātu sociālekonomiskā ietekme	16

ievads

Latvijas Zinātnes padomes (turpmāk – LZP) sagatavotais valsts pētījumu programmas “Humanitāro zinātņu digitālie resursi” īstenošanas noslēguma posma ziņojums apkopo informāciju par programmas ietvaros finansēto projektu – “Humanitāro zinātņu digitālie resursi: integrācija un attīstība” Nr. VPP-IZM-DH-2020/1-0001, PhD Sanitas Bērziņas-Reinsones vadībā.

Valsts pētījumu programmas kā valsts pasūtījums zinātnē ir instruments, ar kura palīdzību tiek identificēti un pētīti Latvijas ilgtspējai un attīstībai nozīmīgākie jautājumi, kuru risināšanai nepieciešams fokusēt Latvijas zinātnisko institūciju darbu. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, ka valsts stratēģiski investē budžeta līdzekļus zinātniskajā darbībā, lai radītu labvēlīgus apstākļus Latvijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, tajā skaitā valsts drošībai un ekonomiskās izaugsmes stimulēšanai, sabiedrības attīstībai un kultūras mantojuma saglabāšanai.

Digitālās humanitārās zinātnes ir starpdisciplinārs pētniecības un praktiskās izstrādes lauks, aptverot datormetozu pielietojumu humanitāro zinātņu materiālu izpētē un pētniecības rezultātu izplatīšanā.

Humanitāro zinātņu digitālie resursi ir datubāzes, digitālās kolekcijas un krājumi, dažāda veida digitālie korpusi, amatierzinātnes (citizen science) iesaistes platformas, digitālās vārdnīcas, lietotnes, digitāli analīzes rīki un citi digitālie resursi, kuru pielietojums ir paredzēts humanitāro zinātņu pētniecībai un pētniecības rezultātu izplatīšanai.

Humanitāro zinātņu digitālo resursu kopas (platformas) ir digitāli risinājumi (vietnes, aplikācijas u.c.), kas savieno digitālo resursu lietotājus ar vairākiem digitālajiem resursiem, paredzot iespēju tiem pievienot papildu digitālos resursus.

Programmu izstrādājusi Izglītības un zinātnes ministrija, sadarbībā ar programmas stratēģiskās vadības padomi (turpmāk – stratēģiskā padome), piedaloties Valsts prezidenta ārštata padomniekam vēsturiskās atmiņas un piederības jautājumos, pārstāvjiem no Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Tallinas Tehnoloģiju universitātes, Tartu Universitātes, Latvijas Nacionālās bibliotēkas, Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālās komisijas, Latvijas Universitātes Datorikas fakultātes un SIA “Tilde”.

Valsts pētījumu programmas "Humanitāro zinātņu digitālie resursi" **virsmērķis** ir humanitāro zinātņu digitālo resursu fragmentācijas mazināšana, attīstīšana un lietojamības palielināšana. Programmas rezultātā konsolidēti esošie humanitāro zinātņu digitālie resursi, atbalstīta jau izveidoto humanitāro zinātņu digitālo resursu attīstība un to sasaiste, veidoti specializēti, galalietotājiem piemēroti digitālie risinājumi, kā arī attīstīta fundamentālā pētniecība, lai uzlabotu humanitāro zinātņu digitālos resursus.

LZP izsludinātā konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par vienīgā iesniegtā projekta pieteikuma finansēšanu - **Nr. VPP-IZM-DH-2020/1-0001 "Humanitāro zinātņu digitālie resursi: integrācija un attīstība"**, kas ieguva visu pieprasīto finansējumu 1 217 700 *euro* apmērā. Projektu īsteno no 2020. gada 5.

oktobra līdz 2022. gada 4. oktobrim.

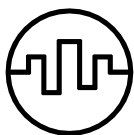
Projekta īstenotāji ir septiņas Latvijas augstskolas un zinātniskās institūcija un viena valsts institūcija:

- Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts (LU LFMI) (*iesniedzējs*),
- Latvijas Universitāte (LU) (*sadarbības partneris*),
- LU Matemātikas un informātikas institūts (LU MII) (*sadarbības partneris*),
- Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (RTA) (*sadarbības partneris*),
- Liepājas Universitāte (LiepU) (*sadarbības partneris*),
- Latvijas Kultūras akadēmija (LKA) (*sadarbības partneris*),
- Rīgas Tehniskās universitāte (RTU) (*sadarbības partneris*),
- Latvijas Nacionālo bibliotēka (LNB) (*sadarbības partneris*).

Pētījumu projekta vadību īstenoja Dr. Sanita Bērziņa-Reinsone, kura ir LU LFMI vadošā pētniece. Projekta īstenošanā tika iesaistīti 15 projekta galvenie izpildītāji, kuri ir atbildīgi par atsevišķu projekta sadaļu izpildi, 32 projekta izpildītāji, kuri ir atbildīgi par noteiktu uzdevumu izpildi, kā arī 10 plānoto studējošo vietā projekta izpildē tika iesaistīti 13 studējošie. Studējošie projekta īstenošanas laikā plānotās 3,53 kopējās noslodzes vietā tika nodarbināti vidēji ar slodzi, kas pielīdzināma 3,99 pilna laika ekvivalentiem (PLE), tā nodrošinot zinātniskā personāla ataudzi projekta tematiskajās jomās.

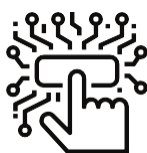
Programmas mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti¹

virsmērķis:

humanitāro zinātņu digitālo resursu fragmentācijas mazināšana, attīstīšana un lietojamības palielināšana.

mērķi:

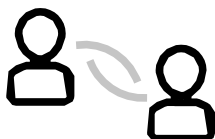
konsolidēt esošos humanitāro zinātņu digitālos resursus, atbalstīt jau izveidoto humanitāro zinātņu digitālo resursu attīstību un to sasaisti (integrāciju, sinerģiju veidošanu), veidot specializētus, galalietotājiem piemērotus digitālos risinājumus, attīstīt fundamentālo pētniecību, lai uzlabotu humanitāro zinātņu digitālos

¹ 16.04.2020. Ministru kabineta rīkojums Nr. 195 "Par valsts pētījumu programmu "Humanitāro zinātņu digitālie resursi", <https://likumi.lv/ta/id/314076> , 4.-8. punkts.

resursus.

uzdevumi:

- attīstīt un pielāgot humanitāro zinātņu digitālo resursu kopas (turpmāk - platformas), paplašinot to funkcionalitāti un integrējot tajās jau izstrādātus digitālos resursus;
- apzināt galalietotāju mērķa grupu (piemēram, pētnieku, pedagogu, izglītojamo, cilvēku ar īpašām vajadzībām, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojumu sniedzēju) vajadzības un pielāgot esošos rīkus vai radīt sasaistes risinājumus ar esošiem humanitāro zinātņu digitālajiem resursiem;
- attīstīt fundamentālo pētniecību, izmantojot humanitāro zinātņu digitālos resursus, un pētniecību, lai uzlabotu digitālo humanitāro zinātņu resursus.

kopīgie (horizontālie) uzdevumi:

- nodrošināt pētniecības procesa un pētījuma rezultātu ietekmi uz šādām mērķa grupām:
 - humanitāro zinātņu digitālo resursu galalietotājiem, piemēram, izglītojamajiem, pedagogiem, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojumu sniedzējiem;
 - pētniecības kopienu, attīstot pētniecībai nepieciešamos resursus un starpdisciplināras konkurētspējīgas zinātnieku grupas, kas zinātniskajā darbībā izmanto jaunākās pētniecības metodes un tehnoloģijas;
 - studējošajiem izglītības procesā, nodrošinot prakses un darba iespējas, kā arī platformas un projekta zinātnisko rezultātu izmantošanu augstākās izglītības mācību procesā;
 - nozaru politikas veidotājiem un ieviesējiem, plānojot resursu kopas ilgtspēju un ar to saistīto nozaru politiku veidošanu;
 - sabiedrību kopumā, nodrošinot zināšanu pārnesi un veicinot izpratni par pētniecības lomu un devumu sabiedrībai, kā arī attīstot sabiedrībai nepieciešamos resursus;
- nodrošināt komunikāciju un koordināciju ar visām zinātniskajām institūcijām Latvijā, tai skaitā reģionālajām zinātniskajām institūcijām, kurām ir izveidoti vai kuru pārvaldībā ir humanitāro zinātņu digitālie resursi, definējot to lomu platformās un sasaisti ar citiem digitālajiem resursiem;
- atbilstoši iespējām izmantot atvērtā pirmkoda programmatūras risinājumus un

padarīt projekta ietvaros attīstīto platformu atvērtu turpmākai integrācijai;

- nodrošināt pētniecības rezultātu publisku pieejamību, tai skaitā publicējot rezultātus brīvpiekļuves žurnālos un deponējot jauniegūtus pētniecības datus pētniecības datu repositoņos.

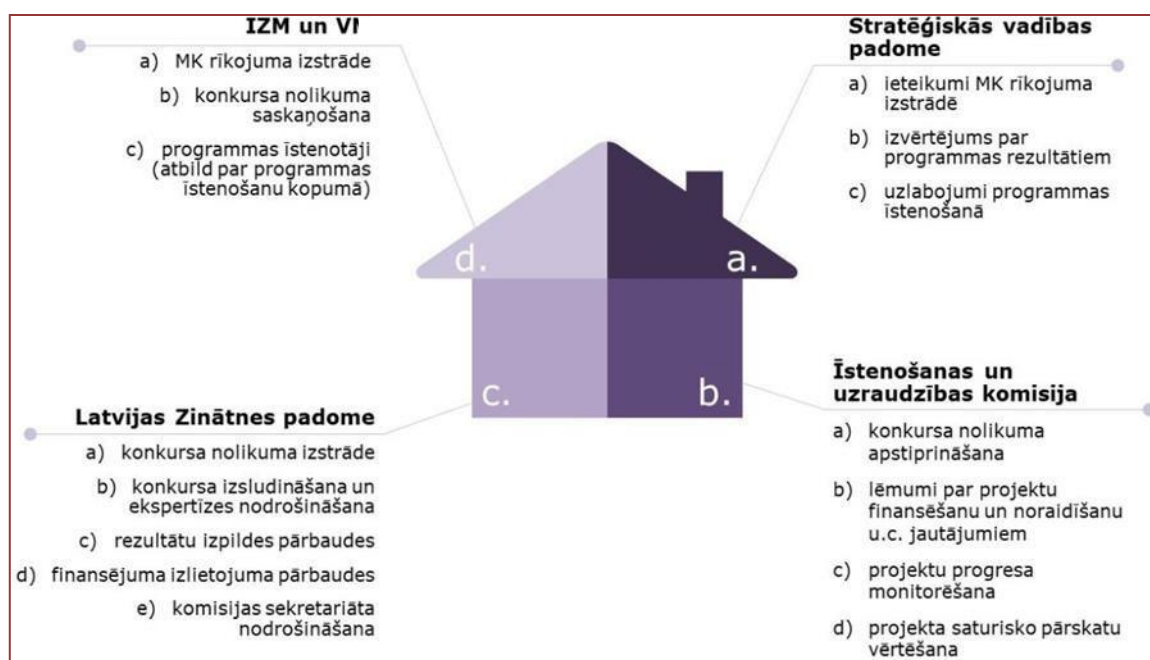
sasniedzamie rezultāti:

- attīstītas jau esošās platformas, paplašinot to funkcionalitāti;
- integrēti humanitāro zinātņu resursi esošajās platformās;
- izstrādāti vai pielāgoti galalietotāju mērķa grupu vajadzībām atbilstoši humanitāro zinātņu digitālie resursi;
- veicinātas izmaiņas rīcībpolitikā (piemēram, konsultēti nozaru politikas veidotāji, sagatavotas rekomendācijas un vadlīnijas);
- publicēti oriģināli zinātniskie raksti Web of Science vai SCOPUS (A vai B) datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos.

I. Projekta iesniegšana, vērtēšana un īstenošanas uzraudzība

Programmas uzraudzības struktūra

Uzraudzības struktūra ir veidota, lai nodrošinātu gan programmas projektu progresu, gan rezultātu sasniegšanu, gan arī finansējuma efektīvu izlietojumu, vienlaikus pozicionējot projektu rezultātus plašākā stratēģiskā kontekstā. Programmas stratēģiskās vadības padome (turpmāk – stratēģiskā padome) sniedz konsultatīvu atbalstu programmas izstrādes un īstenošanas laikā un viedokli par programmas rezultātiem pēc programmas īstenošanas. Programmas īstenošanas un uzraudzības komisija (turpmāk – komisija) regulāri seko gan projektu izpildes progresam, gan arī papildu projektu rezultātu izpildei. Komisija lēmumus par programmas īstenošanu un uzraudzību pieņem atbilstoši MK noteikumu Nr. 560 8. punktā un komisijas nolikumā noteiktajam, savukārt pieņemtos lēmumus izpilda LZP. Programmas ieviešanu nodrošina LZP, veicot finanšu un rezultātu izpildes uzraudzību, kā arī projektu zinātnisko rezultātu izpildes monitoringu un programmas noslēguma izvērtēšanu. Shematiskais attēlojums par programmas īstenošanas un uzraudzības struktūru skatāms 1. attēlā.

1. attēls

Programmas īstenošanas un uzraudzības struktūra

Projekta pieteikuma iesniegšana un vērtēšana

LZP, pamatojoties uz Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumu Nr. 560 "Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība" 17. punktu, 2020. gada 22. maijā izsludināja Valsts pētījumu programmas "Humanitāro zinātņu digitālie resursi" projektu pieteikumu atklāto konkursu ar iesniegšanas termiņu 30. jūnijā. Programmas īstenošanai pieejamais valsts budžeta finansējums ir 1 309 380 euro 24 mēnešu periodam, un no tiem 91 656 euro paredzēti administratīvo izmaksu segšanai. Viena projekta pieteikuma maksimālais finansējums nepārsniedz 1 217 723 euro.

Konkursā varēja piedalīties Latvijas Republikas zinātniskās institūcijas, kas reģistrētas Zinātnisko institūciju reģistrā un kā sadarbības partneris zinātniskā institūcija, kas atbilst pētniecības organizācijas definīcijai, vai valsts institūcija, kurai zinātniskās darbības veikšana ir noteikta ar ārējo tiesību aktu, nolikumā vai statūtos. Konkursā tika iesniegts viens projekta pieteikums, ko iesniedza LU LFMI.

LZP izvērtēja projekta pieteikuma atbilstību konkursā noteiktajiem administratīvajiem kritērijiem, pēc tam to nododot zinātniskajai izvērtēšanai. Ņemot vērā programmas mērķus un tematiskos uzdevumus, tika ievērots peer review (līdzinieku vērtēšana) princips, piesaistot ekspertus ar līdzīgām zināšanām un pieredzi kā projekta vadītājam. Atbilstoši konkursa nolikumam un Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumu Nr. 560 "Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība" 23. un 24. punktam, projekta pieteikuma izvērtēšanai LZP atlasīja trīs neatkarīgos ārvalstu ekspertus ar vērā ņemamu pieredzi datorzinātnēs, valodniecībā, kā arī digitālo rīku izmantošanā humanitāro zinātņu attīstībai. Visa informācija un papildus materiāli ekspertiem tika sniegta angļu valodā.

Katrā kritērijā eksperti varēja piešķirt no 1 līdz 5 punktiem (ar iespēju vērtējumu izteikt ar puspunktu). Kvalitātes sliekšnis bija 3 punkti katrā kritērijā un 9 punkti visos kritērijos kopā. Vērtējumos ekspertiem tika dots uzdevums ietvert atgriezenisko saiti un rekomendācijas projekta iesniedzējiem.

Viens no projekta pieteikuma vērtēšanā iesaistītajiem ekspertiem, ņemot vērā kvalifikāciju un pieredzi, bija atbildīgs par individuālo vērtējumu konsolidēšanu. Katra projekta pieteikuma konsolidētais vērtējums punktos tika aprēķināts, izmantojot formulu:

$$K = (3A \times 0,3) + (3B \times 0,5) + (3C \times 0,2)$$

Konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par vienīgā iesniegtā projekta pieteikuma finansēšanu - Nr. VPP-IZM-DH-2020/1-0001 "Humanitāro zinātņu digitālie resursi: integrācija un attīstība".

Projekta īstenošanas uzraudzība

Lai nodrošinātu programmas projektu īstenošanas uzraudzību, komisija ir izskatījusi projektu

īstenotāju iesniegtos saturiskos pārskatus, pēc nepieciešamības pieprasot no projekta īstenotājiem papildu informāciju un materiālus par projekta izpildes gaitu un sasniegtajiem rezultātiem, tai skaitā izskatot projektu rezultātu sasniegšanas progresu un identificējot riskus projektu īstenošanai.

LZP projektu īstenošanas uzraudzību veic trīs virzienos – zinātniskā ekspertīze, projekta rezultātu izpildes uzraudzība un finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzība. Zinātniskās ekspertīzes laikā ārvalstu zinātniskie eksperti vērtē, kā projektos izmantotās zinātniskās pieejas, metodes, pētniecības resursi ir atbilstoši, lai sasniegtu iecerētos mērķus. Projekta rezultātu izpildes uzraudzības ietvaros LZP veic projektos solīto rezultātu sasniegšanas progresu, pārbaudot sasniegto rezultātu atbilstību iecerētajam, kā arī pieprasa informāciju par vēl sasniedzamajiem rezultātiem. Finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzības ietvaros LZP pārbauda projektu izdevumus, ņemot vērā projektu noslēguma finanšu pārskatos iesniegtos datus, kā arī pārbaudot izdevumus pamatojošos dokumentus.

Ekspertu atziņas

Eksperti atzīst, ka šis starpdisciplinārais projekts neapšaubāmi novedīs Latviju līdzās citām valstīm digitālo humanitāro zinātņu jomā. Izstrādāto resursu, semināru, kursu, kā arī citu aktivitāšu skaits un kvalitāte pārsniedz sākotnēji ieplānoto. Darbs ir kvalitatīvs un visi iesaistītie partneri tiek uztikti par rezultātu sasniegšanu, neskatoties uz to, ka projekts tika īstenots sarežģītā darbības vidē, piemēram, COVID-19 pandēmijas laikā. Lielākā daļa pētniecības darbību ir saistītas ar valodniecību un literatūru, kaut arī projekts tika vērsts uz digitālajām humanitārajām zinātnēm.

Projekts spēlē lielu lomu Latvijas digitālo humanitāro zinātņu kopienas attīstībā, kā arī palīdz apvienot sadarbību ar ārzemju partneriem. Pamats šai sadarbībai ir projekta laikā organizēto pasākumu skaits, piemēram, konferences un lekcijas, kurās piedalījās dalībnieki no vairākām valstīm.

Projektā izstrādāto zinātnisko publikāciju, prezentāciju un organizēto konferenču skaits pārsniedz plānoto, un eksperti atzīst to par ievērojamu panākumu, ņemot vērā projekta neilgo darbības laiku – 2 gadi. Eksperti īpaši atzīmē arī sagatavoto *Scopus* indeksēto žurnāla “Letonica” speciālizlaidumu, kurā arī tika iekļautas ar projektu saistītas publikācijas brīvpieejas formātā. Atzinīgi tiek vērtēta arī noorganizētā starptautiskā konference “The 10th Conference Human Language Technologies – the Baltic Perspective”, kas pēdējos gados ir kļuvusi plaši pazīstama. Ļoti vērtīga ir arī vietne digitalhumanities.lv, kas plānota kā centrs visam, kas saistīts ar digitālajām humanitārajām zinātnēm Latvijā. Par negatīvu aspektu, līdzīgi kā iepriekš, tiek minēts tas, ka lielākā ietekme ir tieši uz valodniecības un literatūras jomām, kas var veicināt domu, ka digitālās humanitārās zinātnes ir saistītas tikai ar valodu, kaut gan tajās ir iesaistītas arī daudz citas svarīgas jomas.

Projekta mājas lapa ir ļoti informatīva un ieteicams to saglabāt arī turpmāk. Kopumā projekta ietekme tiek vērtēta augsta, būtiska un atbilstoša konsorcija lielumam.

Īpaši tiek novērtēta arī projekta vadība un komandas spēja pielāgoties dažādām situācijām un apstākļiem, piemēram Covid-19 pandēmijai un Krievijas uzsāktajam karam pret Ukrainu. Rezultātā lielākā daļa projekta uzdevumi tika izpildīti pēc plāna, kā arī daži no uzdevumiem tika izpildīti veiksmīgāk nekā plānots.

Tiek atzīmēta arī ievērojama studentu iesaiste projekta īstenošanā, pirmajā gadā piedaloties 10 studentiem un otrajā gadā – 11. Ir aizstāvēti vairāki maģistra darbi un tiek ziņots, ka pēc projekta tiks aizstāvēti divi promocijas darbi.

Projektam izlietotais finansējums

Projekta īstenošanas rezultātā izlietotais finansējums atspoguļots 1.tabulā.

	Summa	Atlīdzība	Preces un pakalpojumi	Pamatlīdzekļi	Netiešās izmaksas (nepārsniedz 25% no pārējiem uzdevumiem)	Netiešās izmaksas (nepārsniedz 25% no pārējiem uzdevumiem)
VPP-IZM-DH-2020/1-0001		1000 EKK	2000 EKK	5000 EKK		%
Projekta finansējums	1 217 700,00	832 927,00	141 233,00	0,00	243 540,00	25,00%
Izlietotais finansējums	1 202 434,78	851 879,77	111 265,55		239 289,46	24,84%

1.tabula

Projektā izlietotais finansējums

Neizlietoto finansējumu EUR 15 265,22 apmērā LZP ir lūgusi ieskaitīt valsts budžetā.

Pēcuzaudzība

Pēc projekta noslēguma LZP veiks **projekta pēcuzaudzību**, sekojot līdzi, vai projekta īstenošanas rezultātā iesniegtās publikācijas tiek publicētas, kā arī vai nodrošināta projekta rezultātu ilgtspēja.

II. Programmas projekta zinātniskie rezultāti (kvantitatīvie rādītāji)

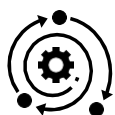
Projektanoslīgumā iegūti šādi rezultāti:

plānots viens un sasniegts viens oriģināls zinātniskais raksts, kas publicēts žurnālos vai konferenčurakstu krājumos, kuru citēšanas indekss sasniedz vismaz 50 procentus no nozares vidē jā citēšanas indeksa;

plānoti deviņpadsmit, bet sasniegti 30 oriģinālie zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenčurakstu krājumos;

tika plānots un ir izstrādāts viens ziņojums par rīcībpolitikas ieteikumiem un rīcībpolitiku ietekmi;

bija paredzēti trīs, bet aizstāvēti divi projekta ietvaros nokārtoti maģistra valsts (gala) pārbaudījumi un noteiktā kārtībā aizstāvēti promocijas darbi, ievērojot programmas mērķi un uzdevumus;

bija plānotas un ir organizētas 9 konferences vai to sekcijas, 9 prezentācijas starptautiskās konferencēs, pilnveidots humanitāro zinātņu digitālais resurss www.digitalhumanities.lv; rekomendācijas satura turētājiem, attīstītājiem un politikas veidotājiem par digitālo humanitāro zinātņu resursu ilgtspējas un integrācijas nodrošināšanu.

Papildus minētajiem rezultātiem bija paredzēti 36 ziņojumi starptautiskās konferencēs, rezultāts ir pārsniegts, sniedzot 83 prezentācijas konferencēs un darba sanāksmēs (ieskaitot 61 prezentāciju starptautiskās konferencēs un 5 plenārziņojumus). 12 plānoto studiju kursu un novadīto vieslekciju vietā novadīti 13 digitālo humanitāro zinātņu studiju kursi vai vieslekcijas, kā arī īstenotas 23 sadarbības aktivitātes ar valsts un starptautiskām institūcijām un nevalstiskajām organizācijām. Papildus tam noorganizēta vasaras skola “4th Baltic Summer School of Digital Humanities: Essentials of News Data Mining”.

III. Zinātnisko rezultātu apraksts atbilstoši programmas mērķiem un uzdevumiem

Projekta vispārējais mērķis ir konsolidēt esošos digitālo humanitāro zinātņu resursus, atbalstīt esošo digitālo humanitāro zinātņu resursus un to starp savienojumus, izstrādāt specializētus digitālos risinājumus, kā arī izstrādāt fundamentālu pētījumu digitālo humanitāro zinātņu resursu uzlabošanai.

Lai sasniegtu projekta mērķi:

- 1) tika veikts pētījums par lietotāju vajadzībām un digitālo humanitāro zinātņu resursu izmantošanu un pielietojumu;
- 2) tika izstrādāti, pielāgoti un integrēti jau esošie digitālie resursi, paplašinot to funkcionalitāti (Nacionālās korpusu kolekcijas vietnes **corpuss.lv** un vārdnīcas **tezaurs.lv** izstrāde, digitālo humanitāro zinātņu informācijas punkta **digitalhumanities.lv**, latviešu folkloras krātuves digitālā arhīva **garamantas.lv** un latviešu literatūras vortāla **literatura.lv** attīstīšana);
- 3) tika izstrādāts fundamentāls pētījums, kas izriet no digitālo resursu izmantošanas paradumu pētījuma, lai uzlabotu humanitāro zinātņu digitālos resursus un rīkus (noorganizētas 9 zinātniskas konferences, to sekcijas un darba sanāksmes, sagatavoti 30 recenzēti un Scopus indeksēti zinātniskie raksti, kā arī prezentētas 61 prezentācijas starptautiskās konferencēs un semināros nedaudz pārsniedzot sākotnēji plānoto);
- 4) tika īstenota daudzveidīga izglītības programma, organizējot konferences, to sekcijas, darba sanāksmes un seminārus, kā arī pasniedzot lekcijas un kursus dažādām auditorijām;
- 5) tika strādāts pie konkrēti, kā arī vispārīgu auditoriju apziņošanas caur projekta mājaslapu un sociālajiem tīkliem gan latviešu, gan angļu valodā;

Visas projekta ietvaros organizētās konferences un citi pasākumi tika ierakstīti un ir pieejami digitalhumanities.lv mājaslapā, kā arī *YouTube* kontā [@digitalhumanitieslv](https://www.youtube.com/@digitalhumanitieslv). Pētījuma raksti un rediģētie sējumi ir publicēti brīvpieejas žurnālos un repozitorijos. Projekta ietvaros tika sagatavots *Scopus* indeksēts "Letonica" žurnāls (atvērtas piekļuves), kurā iekļauts liels skaits projekta laikā sagatavoto publikāciju.

Datu kopas, kā arī izstrādātie dabiskās valodas apstrādes rīki ir publicēti *Clarín-LV* repozitorijā. Daļa no tiem ir pieejami arī nacionālajā korpusu kolekcijas platformā corpuss.lv. Lietotāju pētījumā iegūtie dati tiek glabāti *Zenodo* brīvpiekļuves repozitorijā.

IV. Zinātniskās sadarbības apraksts

Programmas īstenošanas laikā sadarbība starp projekta dalībniekiem un citām iestādēm, kas iesaistījās programmā tika veikta dažādos veidos.

Latvijas ietvaros sadarbība tika īstenota dažādu resursu un rīku izstrādes procesā, sadarbojoties ar dažādām augstākās izglītības iestādēm, institūtiem un nevalstiskajām organizācijām. Projekta laikā tika organizēti arī dažādi vietēji zinātniski pasākumi un iniciatīvas, piemēram, konferences, semināri un darbnīcas. Aktīvā iesaiste digitalhumanities.lv resursu bibliotēkā un citos resursu repositorijs arī ir sekmīgi veicinājusi Latvijas pētniecības institūciju un pētnieku apvienošanu ar vienotu mērķi – attīstīt un popularizēt digitālās humanitārās zinātnes Latvijā. Projekta konsorcijs tuvākie sadarbības partneri ir Ventpils Augstskola, Rīgas Stradiņa universitāte, uzņēmums Tilde un Valsts valodas centrs.

Starptautiskajā kontekstā sadarbība tika īstenota dažādu pasākumu organizēšanā, kā arī piedaloties starptautiskos pasākumos un projektos. Organizētajos pasākumos tika piesaistīti arī vairāki ārzemju vieslektori. Tika vadītas arī vairākas vieslekcijas un veikta zināšanu apmaiņa ar ārzemju institūcijām. Vairākas publikācijas un citi zinātniskie rezultāti tika radīti sadarbība ar ārzemju partneriem.

V. Rezultātu sociālekonomiskā ietekme

Projektam ir ievērojama ietekme uz Latvijas digitālo humanitāro zinātņu kopienas attīstību, ņemot vērā plašo sadarbību ar Latvijas izglītības un valsts iestādēm, privātā sektora uzņēmumiem un nevalstiskajām organizācijām. Projekta laikā izveidotā sadarbība ar dažādu valstu organizācijām un iestādēm palīdz satuvināt dažādas Latvijas humanitāro zinātņu pētnieku kopienas ar citu valstu pētniekiem, reizē attīstot arī kopīgas sadarbības iespējas nākotnē ar citām valstīm, tostarp programmas Apvārsnis Eiropa ietvaros.

Projekta rezultāti tika aprakstīti 2.nodaļā un to mērķauditorija var tikt iedalīta 3 grupās:

1. humanitāro, sociālo un kultūras zinātņu pētnieki un studenti;
2. kultūras mantojuma un valodniecības speciālisti un mācībspēki;
3. sabiedrības grupa, kuras interešu lokā ir digitālo resursu un rīku izmantošana.

Projekts tika vērsts uz to, lai izstrādātie digitālie resursi būtu pēc iespējas draudzīgāki turpmākam pētnieciskajam darbam, konsolidējot izklidētas datu kopas, uzlabojot funkcionalitāti un ļaujot atkārtoti izmantot izveidotās datu kopas.

Lai veicinātu zināšanu pārnesi informācijas izplatīšanas plānā ir paredzēti dažādi pasākumi, lai par projekta rezultātiem informētu dažādas mērķauditorijas. Kopumā projekta rezultātu mērķa grupā ir ikviens sabiedrības loceklis, īpaši zinātniskās institūcijas Latvijā un ārvalstīs, vecāko klašu skolēni, skolotāji, humanitāro un sociālo zinātņu studenti, muzeji un bibliotēkas un novadpētnieki. Izstrādātie resursi un rīki darbojas vairākās valodās, tādējādi tie ir izmantojami gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī.

Projekta komandā tika iesaistīti 11 maģistra un doktora studiju studenti, kuri strādāja pie resursu un rīku izstrādes un uzlabošanas, pētniecības, kā arī dažādu īstenoto pasākumu organizēšanas un popularizēšanas. Projekta izstrādāti apmācības materiāli un organizētie pasākumi, kā arī iekšējā informācijas un prasmju apmaiņa veiksmīgi noveda pie vairākiem aizstāvētiem bakalaura un maģistra darbiem, kā arī 2 iesniegtiem promocijas darbiem.

Projekta laikā ar dažādu mērķtiecīgi veiktu pasākumu palīdzību tika uzrunātas vairākas politiku veidošanas un īstenošanas struktūras, lai izveidotu savstarpēju saprati un vienotu pamatu turpmākai sadarbībai pētniecībai humanitārajās, sociālajās un citās saistītajās zinātnēs. Vairāki ministriju pārstāvji tika aicināti uz diskusiju un rezultātu prezentāciju.

Starptautiskā līmenī projekta dalībnieki iesaistījās stratēģiskās pētniecības, inovāciju un ieviešanas programmas izstrādē ar mērķi izcelt un veicināt digitālās humanitārās zinātnes nozīmi politikas veidotāju acīs Eiropas līmenī.

Latvijas Zinātnes
padome

Sagatavoja
Latvijas Zinātnes padome